

קונטרס

פסקי רבותינו נשיאינו בהלכות עירובין

וגלוה אליו

הצעת תיקון עירובין בקראון הייטס

מאת

שלום דוב בער שוחאט

ברוקלין, נ.י.

פתח דבר

ב"ה, יום ב' לפ' שלח, כ"א סיון תשע"ו

לאחרונה נבנה בקראון הייטס עירוב, ובנייתו גרמה סערה גדולה, הן משום שאומרים שכ"ק אדמו"ר התנגד לבניית עירוב בקראון הייטס, והן משום שנבנה נגד הוראות רבני השכונה.

מאחר ורבים אינם יודעים פרטי ההלכות, הנני מוציא לאור סיכום של פסקי רבותינו נשיאינו בהלכות הנוגעות לתיקון עירובין בעיירות גדולות. מבוסס על שולחן ערוך כ"ק אדמו"ר הזקן, שו"ת וחיידושי כ"ק אדמו"ר הצמח צדק, ומכתבי כ"ק אדמו"ר.

ומצורף לזה הצעה לשיפור ותיקון העירוב בקראון הייטס שיהיה לפי שיטת רבותינו נשיאינו, וזאת על פי הוראת כ"ק אדמו"ר אשר במקום שיש כבר עירוב – יש לעשות כל השתדלות שיהי' כראוי.

כמובן שכל הנ"ל נכתב להלכה ולא למעשה, ופשוט שאי אפשר לפסוק מתוך המובא כאן בלא התייעצות עם רבנים מורי הוראה בפועל.

שלום דוב בער שוחאט

ברוקלין, נ.י.

להערות: rabbishuchat@gmail.com

אתחיל בטוב, רחש לבי טוב להידיעה שענין העירוב במושב בר גיורא הולך ומסתדר. והרי אין לך ענין גדול משמירת שבת דרבים, שנוסף על מאמר חכמינו ז"ל שקולה שבת כנגד כל המצות, הנה בפרט בימינו בזמן הגלות כפול ומכופל ערך מיוחד להבטחת חכמינו ז"ל ישראל שומרים שבת אחת כהלכתה מיד הם נגאלים. וכיון שזיכתני ההשגחה העליונה לקחת חלק בענין הנ"ל רצוני להשתתף גם במאודי וארשה לעצמי לצרף בזה המחאתי הפרטית בתור השתתפות סמלית בהוצאות סידור העירוב, וכיון שאיני יודע למי לשלוח את זה, ת"ח בעד טרחו למסור למקום המתאים. ממכתב כ"ק אדמו"ר למר מנחם בגין, כ"ב שבט תשכ"א

סימן א: רשות הרבים

א. ארבע רשויות לשבת: רשות היחיד, רשות הרבים, כרמלית ומקום פטור.

ב. סוגי המקומות הנחשבים רשות הרבים הם: (א) רחובות העיר; (ב) שווקים; (ג) דרכים שעוברים מעיר לעיר; (ד) מבואות המפולשים משני צדדיהם לרחובות או דרכים הנ"ל.^א

ג. רחובות: נבנו עבור כל בני העיר ומטרתם להלך בתוך העיר גופא, וממנו מסתעפים מבואות שבהם ישנם בתים וחסרות [רשות היחיד] כדלקמן. ובכדי להחשיב רחובות כרשות הרבים צריכים את התנאים דלקמן: (א) רוחב ט"ז אמה על אורך ט"ז אמה^ב; (ב) אין עליהם גג; (ג) אין חומה מסביב הרחובות משלושה צדדים.^ג

ואם^א יש חומה סביב העיר אזי יוצא שכל הרחובות בעיר מסובכים [לכל הפחות] משלושת צדדים עם חומה, ובמילא מתבטל תורת רשות הרבים מהם (ונחשב כחסר שאינה מעורבת^ד). אלא אם כן מדובר (א) ברחוב שהולך מצד אחד של העיר לצד השני; (ב) וגם שערי העיר מכוונים זה כנגד זה [דהיינו, שהשער שישנו בצד דרום והשער שישנו בצד צפון – הרי הם זה כנגד זה בקו ישר]; (ג) וגם הרחוב והשער צמודים זה לזה, ואז יוצא שרחוב זה יש לו מחיצות רק משני צדדיו, ובמילא הוא רשות הרבים [אבל אם הרחוב רחב יותר מהשער, ויש אמה מכל צד ברוחב רשות הרבים, אזי יוצא שרחוב זה יש לו חומה משני צדדים, ובראשו ובסופו יש אמה מכל צד 'הסוגרת' אותו, והוי רשות היחיד מן התורה^ה]; (ד) וגם אין דלתות בתחילת וסוף רחובות אלה [כמו שיתבאר לקמן].

ד. שווקים ("פלטיא"): נחשבים רשות הרבים בגלל שנעשו לרבים המתקבצים לסחורה. ודינם כרחובות, שצריכים להתקיים בהם התנאים: (א) רוחב ט"ז אמה על אורך ט"ז אמה; (ב) אין עליהם גג [דהיינו שוק פתוח שבו כולם מוכרים זה לצד זה, אבל מקום שיש בו חנויות עם גג עליהם], הרי כל חנות היא רשות היחיד בפני עצמה, והמקום שבין החנויות יהיה "רחוב" או "מבוי" ויוכל להיות רשות הרבים אם

^א שו"ע אדה"ז שמה, יא.

^ב ואין צריך שיהיה כל רחבו ט"ז אמה, אלא מספיק רובו [ע"פ שו"ע אדה"ז שמה, יב].

^ג שו"ע אדה"ז שמה, יא. ואם הוא מוקף מג' רוחות אזי פעמים שהוא רה"י מה"י ופעמים שהוא מקום פטור מה"י, ותלוי אם הוא פתוח לרה"ר או לא (שם, ח).

^ד שו"ע אדה"ז שנו, ז.

^ה ראה שו"ע אדה"ז שמה, ה.

^ו והוא פשוט, שהרי אדה"ז כותב (שמה, יא): "איזו היא רשות הרבים: רחובות ושווקים... והוא שאינם מקורים", דהיינו שזהו תנאי גם בשווקים, ואין נפק"מ ביניהם, ואם מקורה, אינו רשות הרבים.

יתקיימו תנאי רשות הרבים¹; (ג) אינו מוקף מחיצות מארבעת צדדיו²; (ד) אם הוא מוקף חומה, יתכן ויצטרך להיות מפולש משער לשער (בקו ישר)³, ואם אינו מוקף חומה – אין צריך שיהיה מפולש משער לשער (בקו ישר), שמאחר ומתקבצין שם לסחורה – הרי הוא חשוב כרשות הרבים ואין צריך תנאי זה דרשות הרבים⁴.

ה. דרכים שעוברים מעיר לעיר ("סרטיא"): דהיינו שנעשו לרבים במטרה שיצאו מעיר זו ועברו לעיר אחרת, והוי כרשות הרבים בתנאי שהוא רחב ט"ז אמה⁵.

ו. מבואות⁶: רחובות קצרים שיש בצדם חצרות [שהם רשות היחיד], ומטרת המבואות אינה עבור כל בני העיר, אלא עבור הדריים בצדי המבואות, ועל ידי מבואות אלה מגיעים מרחובות העיר [שהם רשות הרבים] לחצרות ובתים. בכדי להחשיב מבואות כרשות הרבים צריכים להתקיים התנאים דלהלן: (א) מפולשים משני ראשיהם לרשות הרבים [ושעריהם מכוונים זה כנגד זה]⁷, דהיינו שאין להם מחיצה שלישית; (ב) רחבים ט"ז אמה ברובו.

מבוי שהוא מפולש משני ראשיו לרשות הרבים אבל אינו רחב ט"ז אמה, אזי בכדי שיחשב כרשות הרבים צריך שיהיה ארכו לאורך רשות הרבים [דהיינו שדרך הילוכו מקביל לרשות הרבים שאליו הוא מתחבר משני ראשיו], ואז נחשב כחלק וכהמשך

¹ שהרי נתקיימו בחנות זו תנאי רשות היחיד. וברחובות המסחריים דהאידינא, שכל חנות היא בצדי הרחוב, והיא רשות היחיד, אין דין "פלטאי". וכמעט ובטל ה"פלטאי" המוזכר בשולחן ערוך.

² שו"ת צמח צדק (או"ח סי' צה), דפלטאי שיש לה ד' מחיצות, אפילו אם המבואות הנכנסים לתוכה רחבים ט"ז אמה, עדיין אינו נחשב רשות הרבים דאורייתא, שהרי יש לו ד' מחיצות וגם רובו מחיצות ומיעוטו פרוץ מכל צד.

³ צמח צדק (חידושים לד, א), ונשאר בצ"ע.

⁴ צמח צדק (חידושים לג, ד. סד, א).

⁵ שו"ע אדה"ז שמה, יא. ויש מקום לומר שלא הצריכו בו שאר התנאים שהוזכרו מקודם: שלא יהי מקורה, ושלא יהיה מוקף חומה, שהרי כך משמע מלשון אדה"ז כאן (שמה, יא) שמביא דין "סרטיא" בנפרד מ"רחובות ושווקים" שעליהם כתב תנאי מקורה ומוקף חומה.

⁶ עי"פ שו"ע אדה"ז שמה, יב.

⁷ צמח צדק (חידושים לג, ג-ד), ושם מתחיל בשאלה במבוי העשוי כמין 4 המפולש משני ראשיו לרשות הרבים, אלא שאינם מכוונים זה לזה, האם נאמר שדינו כרשות הרבים, או שמא רואים אותו כאילו נסתם באמצעו, והוי כשני מבואות שתומים שפתוחים מצד אחד לרשות הרבים. ומבאר "בפלטאי אין צריך תנאים הנ"ל כמו במבואות המפולשין שיהיו פתחים מכוונים זה כנגד זה". וממשיך לתאר את העיר ליובאוויטש, שהרחובות אין הולכים בקו ישר מה"סרטיא" שהולכת לרודניא לה"סרטיא" שהולכת לדובראוונא, ובמילא לא היה צריך להיות רשות הרבים, אבל מאחר ובאמצע יש "פלטאי" שהוא רשות הרבים (ואינו צריך שיהיה בו כל תנאי רשות הרבים), ואז כל רחוב הולך ישר מ"סרטיא" (אחת או השניה) ומסתיים ב"פלטאי" באמצעו. ומשמע ברור שהסיבה היחידה למה המבואות הנ"ל נחשבו כרשות הרבים הם בגלל שהולכים בקו ישר לה"פלטאי" באמצעו, ואם לא כן, אזי לא היו רשות הרבים, על אף שהולכים מ"סרטיא" ל"סרטיא", כי אינם בקו ישר מאחד לשני.

של רשות הרבים שהרי מתחיל ומסתיים באותו רשות הרבים⁷. ואם ארכו הוא לרוחב רשות הרבים [לדוגמא: דרך רשות הרבים מצפון לדרום, ודרך המבוי ממזרח למערב] אזי אינו נחשב כרשות הרבים, כי אינו חלק מרשות הרבים אלא הוא רחוב עצמאי שאינו מתחיל ומסתיים באותו רשות הרבים, אלא בשני רשות הרבים שונים⁸.

ויש חולקים וסוברים שכאשר אינו רחב ט"ז אמה⁹, אזי בכדי שיחשב כרשות הרבים צריך שיהיה רחב י"ג אמות ושליש [וכן מפולש משני ראשו לרשות הרבים], ואז אין חילוק לאיזה רוח הולך המבוי, אם ארכו לאורך רשות הרבים או ארכו לרוחב רשות הרבים, ותמיד נחשב כרשות הרבים. ואם אינו רחב י"ג אמות ושליש אזי אינו רשות הרבים אפילו ארכו לאורך רשות הרבים¹⁰.

ז. ויש¹¹ אומרים שבכל אופני רשות הרבים הנ"ל, אם אין ששים רבוא עוברים בו [דהיינו ברחוב זה¹²], בכל יום [ולא רק פעמים בודדות] – אזי אינו רשות הרבים מדאורייתא, אלא כרמלית. ועל פי דבריהם נתפשט המנהג להקל ולומר שאין לנו עכשיו רשות הרבים גמורה¹³ [כי אין מציאות של ששים רבוא עוברים כל יום ברחוב

⁷ ונחשב כהמשך רשות הרבים, שאם יש דוחק ילכו במבוי הצמוד לו להגיע למקום חפצם.

⁸ ואינו נחשב כהמשך רשות הרבים, שהרי לא ישתמשו בו בשעת הדוחק, שלא יגיעו בזה למקום חפצם.

⁹ משמעות לשון אדה"ז כאן (שמה, יב).

¹⁰ שו"ע אדה"ז שמה, יב (בסוגריים).

¹¹ ראה בשו"ע אדה"ז קו"א שמה, סק"ב: "כיון דאי הוה ניחא תשמישיתיה דהילוך זה שמהלכין קצת במקום זה והווי בקעי בהו ששים ריבוא הווי רשות הרבים". שו"ע אדה"ז שנו, ז: "שיש אומרים שאין לנו רשות הרבים גמורה מפני שאין ששים רבוא בוקעים בה". שו"ע אדה"ז שסג, מב: "ולאהאומרים שאין בקיעת הרבים חשובה לעשות רשות הרבים אלא אם כן הם ששים רבוא ... אף כאן אין בקיעת הרבים מבטל ממנו שם מחיצה (מדברי סופרים) אלא אם כן בוקעים בו ששים רבוא בכל יום" (ובכל הנ"ל כתוב ברור שצריך בקיעת ששים רבוא בו, במקום זה שרוצים להגדירו כרשות הרבים).

¹² וראה בסעיף הבא (שו"ע אדה"ז שמה, יב): "וכבר נתבאר שעכשיו יש אומרים שאין לנו רשות הרבים בכל ענין". שו"ע אדה"ז שנו, ז: "ואפילו בזמן הזה שיש אומרים שאין לנו רשות הרבים גמורה מפני שאין ששים רבוא בוקעים בה". שו"ע אדה"ז שסד, ד: "שיש אומרים שעכשיו אין לנו רשות הרבים גמורה". שו"ע אדה"ז תד, ב: "וכבר נתבאר בסי' שמ"ה שנהגו כהאומרים שעכשיו אין לנו רשות הרבים גמורה". שו"ע אדה"ז קו"א שג, סק"א: "ובשגם שעכשיו שאין לנו רשות הרבים אין נ"מ מפלוגתא זו הילכך לא העתקתייה". ועוד.

ובקו"א הנ"ל (סי' שג) לא הזכיר בלשון "יש אומרים", אלא בפשיטות "שאין לנו רשות הרבים", דהיינו שסובר שכך אזלינן לדינא. ועפ"ז אתי שפיר מכתב כ"ק אדמו"ר (אגרות קודש ח"ט אג' ביתרנד) ובו הערות לקונטרס הצעת תיקון עירובין של הרב אייזנשטאט, וההערה הראשונה דנה בשיטת רש"י שצריך ששים רבוא להיות רשות הרבים, וכותב על זה: "כך פוסק רבנו הזקן בשולחנו סימן שמ"ה סעיף י"א. ובכ"מ. ובשו"ת בית אב תנינא ס"ה ובמפתחות מונה שלשים פוסקים מהראשונים דס"ל כרש"י". וכן במכתב (אגרות קודש ח"ט אג' ביתשפו) להרב יוסף דוד מאשקאוויטש על הצעתו לתיקון עירובין, כותב כמעט באותו הלשון ממש: "ומה שהעיר כתי"ר במחלוקת הראשונים אם צ"ל ששים רבוא בוקעים, כך

אחא]. וכל ירא שמים יחמיר לעצמו, שאפילו אם אין ששים רבוא עוברים בו בכל יום – עדיין הוא רשות הרבים אם נתקיימו בו שאר התנאים דלעיל^ב.

ת. ענין ששים ריבוא בעיר: בגמ' עירובין ו' ע"א כתב רש"י שער שיש בה ששים ריבוא ואינה מוקפת חומה, הרי היא נחשבת כרשות הרבים [וצ"ע מה נחשב כ"עיר" לענין זה, ואכ"מ]. ונחלקו בפוסקים האם בעיר שיש בה ששים ריבוא, האם כל רחוב נחשב כרשות הרבים אפילו אם אין ששים ריבוא ברחוב זה.

והנה, על אף שאדמו"ר הזקן כתב^ט, שצריך ששים ריבוא בוקעים ברחוב זה, יש הטוענים שמאחר ובמקומות אחרים הזכיר אדמו"ר הזקן ענין "עיר שיש בה ששים ריבוא", אזי יש לחוש שכל הרחובות בעיר שיש בה ששים ריבוא נחשבים רשות הרבים. וזה אינו, אלא בכל המקומות בו מוזכר ענין זה, זהו דן בנוגע כללים הנוגעים לעיר, ולדוגמא: בסימן שנו דן אדמו"ר הזקן לענין שפיכת מים מביתו לרשות הרבים או לכרמלית, כאשר על ידי שפיכתו (כוחו) יצאו המים לכרמלית או רשות הרבים, ובסעיף ז' מביא דעת היש אומרים שאין חילוק בין כרמלית ורשות הרבים אלא בימים ונהרות מחוץ לעיר שלא שייך שיהיה "שיעור בקיעת הרבים" (שהוא ששים ריבוא), אבל בתוך העיר אין חילוק בין כרמלית לרשות הרבים, ומוסיף שאפילו בזמן הזה שיש אומרים שאין רשות הרבים [כי לא לא היה שייך במציאות של אז רחוב שעברו בו ששים ריבוא], הנה מכל מקום יתכן שיתחלף להשוּפך עם עיר של ששים ריבוא, והכוונה בזה היא, שאם נתיר לו לשפוך בכרמלית אזי יבוא לשפוך בעיר שיש בה ששים ריבוא, ושם כן יתכן שתהיה מציאות של רשות הרבים בתוך אותו עיר (שהרי אם יש ששים ריבוא בעיר, ויש רחוב ששכיח שיעברו בו ששים ריבוא ביום אחד), ולא יבדוק השופך לוודאות כל רחוב מה דינו, ויבוא לשפוך לרשות הרבים. אבל אין הכוונה שכאשר יש בעיר ששים ריבוא, אזי כל רחוב בעיר נחשב כרשות הרבים אפילו אם אין עוברים בו ששים ריבוא^{כא}.

פסק רבנו הזקן בשולחנו הטהור סי' שמ"ה סעיף י"א, ועיין בשר"ת בית אב תנינא סי' ה' דמונה שם שלשים דעות מהראשונים דס"ל כזה". וכן בלקוטי שיחות חכ"ח ע' 126 הע' 15, בנוגע לענין איסור תחומין בנוסע ברכבת, כתב כ"ק אדמו"ר "וראה שו"ע אדה"ז סת"ד ס"ב שנהגו כהאומרים שעכשיו אין לנו רשות הרבים גמורה, ובמילא אין איסור תחומים של תורה, אלא דרבנן". ובכל מקומות אלה לא הזכיר כ"ק אדמו"ר כלל וכלל הדעה הראשונה שהובא באדה"ז, וכן מה שהובא בסוגריים שירא-שמים יחמיר על עצמו. ונראה ברור שסובר שלהלכה אזלין כהיש אומרים (שצריך ששים ריבוא בוקעין ברחוב זה בכדי שיהי' רה"ר).

^ב ראה צמח צדק (חידושים סד, סע"א-רע"ב), שקשה לסמוך על הסוברים על רשות הרבים צריך ששים ריבוא, שהרי מדובר באיסור דאורייתא, ואפילו לאחר שיעשו צורת הפתח לרשות הרבים ויוציאוהו מתורת רשות הרבים, עדיין ירא שמים יחמיר לעצמו באיסור דרבנן אפילו כאשר אין ששים ריבוא.

^{כא} ועד"ז בסימן שצב, א שכותב "ולדברי האומרים שכל רשות הרבים שאין סי' רבוא בוקעין בה בכל יום אינה רשות הרבים גמורה. . . אין צריך לעשות שיור לעיר של רבים אלא א"כ ששים רבוא בוקעים בה בכל יום". ורצו לומר, שמה שכתב אדה"ז "אלא א"כ ששים ריבוא

סימן ב: רשות היחיד וכרמלית

א. רשות היחיד הוא כל מקום שיש בתוכו ד' על ד' טפחים²², והוא מוקף מחיצות הגבוהות עשרה טפחים²³, או בור עמוק עשרה טפחים ורחב בתוכו ד' על ד' טפחים²⁴.

ב. מקום שיש לו ארבעה מחיצות, אפילו פרוצות ברובן, אלא שיש אמה לכאן ולכאן בכל פינה (בדוגמת אות ר), והמרחק בין העמודים הוא פחות מ"ג אמה ושליש, הרי הוא נחשב כרשות היחיד מדאורייתא, אבל מדרבנן הוא כרמלית, כי רובו פרוץ ומיעוטו מחיצות²⁵. וכן מקום שמוקף ג' מחיצות גמורות וברוח רביעית אין שום מחיצה, או אפילו רוח שלישית היא רק לחי [עמוד גבוה] טפחים הנמצא ברוח רביעית, אבל מדרבנן הוא כרמלית²⁶.

ג. כרמלית הוא מקום שאסרו חכמים לטלטל לתוכו, מתוכו, ובתוכו. וברוב הפעמים הוא נחשב מקום פטור מדאורייתא כי לא נעשה להילוך רבים וגם אינו מוקף מחיצות כדבעי, ופעמים שנחשב כרשות היחיד מדאורייתא. דוגמאות לכרמלית שהיא מקום

בוקעים בה", הכוונה בעיר ולא ברחוב. וזה אינו, אלא כך כותב אדה"ז, שלהאומרים שצריך ששים ריבוא עוברים ברחוב זה [בה] לעשותה רשות הרבים, אזי עשיית שויר (להשאיר מקום אחד בעיר בלא עירוב, בכדי שלא תשתכח תורת הוצאה) נעשית רק בעיר שיש בה יותר מששים ריבוא, כי אז יתכן ויהיה בעיר זו מציאות של רשות הרבים ("ששים ריבוא בוקעים בה [ברחוב] בכל יום"), כעת או בעתיד, ולכן יש לעשות שויר. אבל אין הכוונה שכאשר יש בעיר ששים ריבוא, אזי כל רחוב בעיר נחשב רשות הרבים אפילו אם אין עוברים בו ס' ריבוא. ועד"ז בקונטרס אחרון (סימן שנה, ס"ק ג), שם דן לענין גוד אחית בהמשך להמבואר בפנים (שם סעיף ט"ו) באחד שעושה צרכיו על מים, שצריך מחיצה תלויה, ומבאר בקונטרס אחרון שאין צריך בקיעת ששים ריבוא לטלטל המחיצה (שהרי אין המדובר בדין רשות הרבים, ורק ברשות הרבים צריך ששים ריבוא), אלא מספיק כל שהגדיים בוקעים בו, ולכן אם בוקעים במים – נתבטלה המחיצה, ומוסיף שאפילו את"ל שצריך ששים ריבוא לטלטל גוד אחית, הנה המניעה לא היתה בגלל המקום [המים] אלא בגלל המציאות "מחמת שאין ששים ריבוא בעיר". וכוונתו בזה היא, שמאחר והמציאות בזמנו היתה שאין ששים ריבוא בעיר, אזי אין טעם כלל לדון על גדר רשות הרבים במים אלה, שהרי לא יתכן מציאות שיהיה ששים ריבוא בוקעים במקום מסויים אם אין ששים ריבוא בעיר. וכנ"ל, אין הכוונה שכאשר יש בעיר ששים ריבוא, אזי כל רחוב בעיר נחשב כרשות הרבים אפילו אם אין עוברים בו ששים ריבוא.²² השיעור הקטן ביותר של טפח הוא 7.6 ס"מ, ואז יוצא שד' טפחים הוא 30.4 ס"מ [11.96 אינץ'], ומאחר ואיסור הוצאה הוא מדאורייתא, יש מקום להקפיד שאף בשיעור הקטן יחשבוהו לרשות היחיד לענין איסור הוצאה מתוכו והכנסה לתוכו.

²³ על אף שאליבא דהרא"ח נאה טפח הוא 8 ס"מ (ואז י' טפחים הוא 80 ס"מ, 31.5 אינץ'), הנה לפי שיעור המקוה הגדול במכתב כ"ק אדמו"ר (אגרות קודש ח"ג אג' תקנב) שהוא 779 ליטר, יוצא שאמה הוא לערך 61 ס"מ וטפח הוא לערך 10.15 ס"מ, ומאחר ואיסור הוצאה הוא מדאורייתא, יש מקום להקפיד שחשבון העשרה טפחים יהי לפי שיעור הגדול (שיוצא 101.5 ס"מ, 40 אינץ').

²⁴ שו"ע אדה"ז שמה, א.

²⁵ שו"ע אדה"ז שמה, ה.

²⁶ שו"ע אדה"ז שמה, ו.

פטור: (א) ימים ונחלים שהם עמוקים עשרה, אפילו שרבים משתמשים בהם בספינות; (ב) שדות זרועות שאינם מוקפים מחיצות; (ג) מקום לפני החנויות ששם יושבים הסוחרים, ואינו קל להילוך רבים; (ד) "קרן זוית הסמוכה לרשות הרבים", שהוא מבוי המוקף מחיצות מג' צדדים ופתוח לרשות הרבים [ואינו רשות הרבים, שהרי אינו מפולש משני צדדיו לרשות הרבים]¹².

ה. שטח שהוא יותר מבית סאתיים (שהם 5000 אמה מרובע, 100 אמות על 50 אמות¹³), שלא הוקף עבור מגורי אדם לכניסה וליציאה תמיד¹⁴, כגון גינה ופרדס, המוקפים גדר גבוהה י' טפחים, נחשב רשות היחיד מדאורייתא והמטלטל מרשות הרבים לתוכו – חייב, אבל חכמים גזרו שהוא ככרמלית, ואסור לטלטל בהם¹⁵.

סימן ג: כללי בניית עירוב

א. בכדי לטלטל ברשות הרבים¹⁶ או כרמלית צריך להופכו לרשות היחיד, וישנם כמה כללים:

ב. באם רובו פרוץ ומיעוטו מחיצות, ויש יותר מג' טפחים בכל פתח, אזי רואים כאילו כולו פרוץ. ואם הוא חצוי פרוץ וחציו מחיצות, כל זמן שכל פרצה היא פחותה מעשר אמות [שאז נחשב כפתח] – הרי נחשב כאילו כולו מחיצות (ומדאורייתא אין צריך שיהיה רובו עומד)¹⁷.

ג. אחד האופנים לעשות מחיצות הוא בעשיית "צורת הפתח", שהוא קנה מצד אחד, וקנה מצד שני (ושניהם לכל הפחות בגובה עשרה טפחים), ומעליהם קנה נוסף.

¹² שו"ע אדה"ז שמה, יט-כא.

¹³ כל אמה היא לכל הפחות 45 ס"מ, 17.7 אינ"י (אליבא דהרא"ח נאה), דהיינו ששטח שגודלו יותר מ-2.25 ק"מ רבוע, 1.39 מייל רבוע, ולא הוקף לדירה.

¹⁴ ראה שו"ת צמח צדק (או"ח לט, ג), שדן לענין גשר הנמצא בתוך העיר, ומדייק מלשון אדה"ז כאן "לכניסה וליציאה תמיד", שעל אף שאין מתגוררים על הגשר, הנה מאחר שעוברים תמיד על גשר זה, נחשב הוקף לדירה, וה"ה לכל מקום שנעשה לכניסה ויציאה תמידית, אפילו אם אין שום תשיש אחר למקום זה חוץ מאשר כניסה ויציאה תמידית, ויש להכשירו בצורת הפתח [ועפ"ז יש מקום לומר, שפארק ציבורי, שנעשה לכניסה ויציאה תמיד, ובפרט אם הרבה משתמשים בו להלוך לבתיהם (לדוגמא: אם עובדים בצד אחד של הפארק וגרים בצדו השני), אזי אפילו שלא הוקף למגורי אדם, עדיין נחשב "הוקף לדירה"].

¹⁵ שו"ע אדה"ז שנת, א.

¹⁶ ע"פ שו"ע אדה"ז שסב, ו, שכותב לענין מחיצה שנעשית בשבת בשוגג שהיא כשרה, שזהו כאשר "המחיצה היא ברשות הרבים או בכרמלית, ועל ידה נעשה שם רשות היחיד", ולא נחית לחלק בין רשות הרבים דאורייתא לכרמלית דרבנן לענין עשיית מחיצה בו.

¹⁷ שו"ע אדה"ז שסב, יח.

וצריך שיהיה עליהם ולא מחובר לצדם. ואם קושר חוט על ראשי הקנים, אזי אם נקשר בראש הקנים (ולא מעליהם) באופן שהקנה אינו בולט כלל מעל החוט – גם מועיל, אבל טוב להחמיר שיהיה על הקנים, ולא בראשם. וכן, אין צריך שהקנה העליון יגע בהם, אלא אפשר לעשות קנה גבוה מלמעלה הרבה אלא צריך לכוון בדיוק תחתיו ב' הקנים⁷⁵, ואז נחשב לצורת הפתח⁷⁶. ואין צריך שיהיה הקנה העליון ישר לגמרי, אלא אפילו אם הוא מעוגל, עדיין מועיל כל זמן שהעיגול מתחיל אחרי עשרה טפחים גובה⁷⁷.

ד. צורת הפתח אינה יכולה לשמש כמחיצות לכל ארבעת הרוחות בשום אופן, אבל אם רוצה להשתמש בצורת הפתח בכדי לסגור הפרצות הרחבות יותר מעשר אמות במחיצות (אפילו אם רובו פרוץ ומיעוטו מחיצות), אזי יועיל לסגור הפרצות, ויחשב כרשות היחיד ואינו פרוץ בכלל.

ועל אף שהעיקר כשיטה הנ"ל, מכל מקום טוב לחוש לדברי הסוברים שצורת הפתח מועיל רק באחד האופנים דלקמן: (א) אם רובו פרוץ ומיעוטו מחיצות – מועיל רק לפרצה פחותה מעשר, אבל אינו מועיל אם הפרצה יותר מעשר; (ב) אם רובו מחיצות ומיעוטו פרוץ⁷⁸ – מועיל אפילו לפרצה יתירה מעשר; (ג) אם כל האיזור המוקף הוא פחות מעשרה, אזי מועיל אפילו צורת הפתח מארבעת הצדדים⁷⁹.

ה. מבוי המפולש משני ראשיו לרשות הרבים (או לרשות הרבים וכרמלית או שני ראשיו לכרמלית), אבל המבוי עצמו אינו רשות הרבים (מפני שלא נתקיימו בו תנאי רשות הרבים, כגון שאינו רחב ט"ז אמה), צריך צורת הפתח לכל הפחות מצד אחד,

⁷⁵ דוגמא לדבר, באם ישנם חוטי חשמל הקשורים קרוב לראש העמוד, אזי אי אפשר להשתמש בעמוד הזה של החשמל, אבל אפשר לחבר עמוד נוסף בצד עמוד החשמל, ואז חוט החשמל נמצא מעליו, אפילו שנמצא בגובה רב יותר [אלא שאז להזהר שיהיה העמוד הנוסף רחב, בכדי שאפילו אם חוט החשמל ינוע קצת ברוח, עדיין יהיה מעל הקנה של צורת הפתח]. ועי"ז אתי שפיר מ"ש התורת חסד או"ח סי' ט, שאוסר השימוש בעמודי חשמל שנעשו לשם מטרה אחרת (לא לשם העירוב), כי כאשר שמים עמוד נוסף [או אם משתמשים בעמוד רק בכדי לקשור עליו חוט חדש] אזי צורת הפתח החדשה נעשתה במיוחד עבור העירוב. ולענין מה שרצה לאסור גם מחמת המרחק שיש בין העמוד והקיר, ראה שו"ת אדה"ז סי' ג', שו"ת שארית יהודה סי' ו', ושו"ת הצ"צ או"ח סי' מ-מא, שאי"צ להיות פחות מג' טפחים. עיי"ש.

⁷⁶ שו"ע אדה"ז שסב, כ.

⁷⁷ שו"ע אדה"ז שסב, כב.

⁷⁸ נחלקו בפוסקים, האם במקרה שישנו מרובה עומד על הפרוץ, אי מחשבים כל צד בפני עצמו, וצריך שיהיה בכל צד מיעוט פרוץ, או שמא מחשבים ההיקף בכללותו. בשו"ע לא כתב אדמו"ר הזקן שיש לחשב כל צד בפני עצמו. וראה בשו"ת צמח צדק (או"ח סי' צה), שמזכיר לענין פלטיא שיש לה ד' מחיצות, שיש בו רובו מחיצות ומיעוטו פרוץ מכל צד. ואין ברור אם נאמר זאת לעיכוב או רק תיאור המציאות באותו סיפור [נו"מ"מ טוב להחמיר אם אפשר].

⁷⁹ שו"ע אדה"ז שסב, יט.

ומצד שני מספיק לחי או קורה אם רחבו פחות מעשר אמות^ח [ואם רחבו יתר על עשר אמות, צריך צורת הפתח גם מצד השני].

ו. מדרבנן, אין צורת הפתח מועילה לרשות הרבים גמורה שיש לה כל תנאי רשות הרבים, לכן באם רוצה להכשיר רשות הרבים^ט להתיר בה טלטול, מדאורייתא מספיק צורת הפתח לעשותו רשות היחיד^ב, אלא שמדרבנן צריך לעשות [גם^א] דלתות משני ראשיה, וצריכים לנעול הדלתות בלילה^{בב} (ויש אומרים שאין צריך לנעול ממש, אלא מספיק שיהיו ראויות להינעל, והעיקר כדעה זו, אבל יש להחמיר כסברה הראשונה). ואז, נחשב כולו כחצר, ועושים עירוב אחד בכולו, ואין צריך להכשיר המבואות בתוכו^ג.

^ח שו"ע אדה"ז שסד, א.

^ט ראה צמח צדק (חידושים לג, ד), דאפילו פלטיא נכשרת בדלתות, ודלא כהסוברים שאינו מועיל.

^א ראה צמח צדק (חידושים סב, ד), המבאר מדוע צורת הפתח תועיל מדאורייתא אף לרשות הרבים מדאורייתא, ודלא כהסוברים שצורת הפתח אין מועלת לרשות הרבים דאורייתא. וכן לקמן (חידושים סד, א) מבאר שכך היא דעת אדמו"ר הזקן כאן, שאף לרשות הרבים הרחבה ט"ז אמה – יועיל צורת הפתח להפקיע ממנו תואר רשות הרבים מדאורייתא [וראה בשו"ת דברי נחמיה סימן כג שהקשה על דברי אדה"ז כאן. ואין דבריו מוכרחים]. ולפי זה אתי שפיר מה שכתב כ"ק אדמו"ר (לאגרות קודש ח"ט אג' ביתרנד) על הנכתב בקונטרס הצעת תיקון עירובין של הרב אייזנשטאט [נדפס בספר "דברי מנחם" (כשר) ח"ב, חלק "תיקון עירובין במנהטן" סימן כא] שאילולא המחיצות במנהטן היו כל הרחובות רשות הרבים **דאורייתא**, והעיר על זה כ"ק אדמו"ר: "צ"ע ובירור. דכמדומה הרחובות כולם מסתיימות, **סוף סוף**, בגשרים ומנהרות הסתומות על ידי צורת הפתח או גם מחיצה ו"שראנקען" כדי לגבות מס וכיו"ב. - לעיין אשל אברהם להר"א מבוטשאטש סימן שמ"ה". דהיינו, שמאחר והרחובות מסתיימים בצורת הפתח, אזי אי אפשר לומר שהוא רשות הרבים **דאורייתא**, כי צורת הפתח מועיל להוציאו מדין רשות הרבים דאורייתא (כנ"ל).

^{אב} בנוסף לעשיית צורת הפתח, שהרי אם אין צורת הפתח, אזי כאשר הדלתות פתוחות, הוא ספק רשות הרבים מדאורייתא (כמבואר בחידושי הצמח צדק שנסמן בהערה הקודמת).

^{בב} ראה צמח צדק (חידושים סג, א-ב) המבאר מדוע צריך דלתות **שננעלות** בלילה, ולא רק **ראויות** להינעל, וכן מדוע צריך דווקא דלתות משני הצדדים, ולא מספיק מצד אחד. ונקודת הביאור היא, שרשות הרבים ענינה מקום "המסור לרבים בכל עת", וכאשר יש דלתות **הננעלות** בפועל, אזי הדלת "חוסמת את העוברים" ואז נחשב כמחיצה **גמורה**, ודלתות שרק **ראויות** להינעל אבל לא ננעלות בפועל, אינם מחיצה גמורה, ודומים לצורת הפתח. ומסיק, שמאחר ואם נועלים רק צד אחד אזי עדיין הוא "מסור לרבים בכל עת" מצד האחר, לכן צריך דלתות **משני** הצדדים [ויש להוסיף, שלכאורה ע"י נעילת הדלתות בלילה גם מפקיעים דין "מפולש" מרחובות אלה, ואז במילא לא הוי רשות הרבים].

ולענין אי צריך לנעול דלתות אלה בכל לילה ממש או מספיק כמה פעמים בשנה, הנה יש מקום לומר שאין צריך בכל לילה ממש, אלא מספיק שיש **רשות** מהאחראים על הרחובות וכו', לנעול דלתות אלה כמה פעמים בשנה, שבכך יוצא מגדר "מסור לרבים בכל עת" (שהרי הרשות בידי אנשי העירוב לנעול דלתות אלה מדי פעם). ובפרט אם יש גם צורת הפתח בנוסף להדלתות, ועאכ"כ כאשר עומד מרובה על הפרוץ, שאז ישנה מחיצה ונחשב מוקף אפילו כשהדלתות פתוחות, וכאשר נועלים הדלתות כבר אינו "מסור לרבים בכל עת".

^{בג} שו"ע אדה"ז שסד, ד.

ז. באם לא עשו עירוב אחד הכולל כל המבואות והופך אותם לחצר אחת [כנ"ל], אזי מבוי שחצרות פתוחים אליו כראוי [דהיינו, שמהמבוי נכנסים לחצר וממנו לבתים], והוא מפולש לרשות הרבים (או לכרמלית) משני ראשיו ויש באמצעו עקמומית [=פינה] כמו ר, אזי אין מספיק לעשות צורת הפתח בראשיו, אלא צריך לעשות צורת הפתח בחלק העקום [באלכסון] שיהיה נראה להמתגוררים בשני הצדדים, וכל צד יעשה עירוב בעצמו. וכן מבוי הפתוח למבוי אחר (שהוא פתוח לרשות הרבים או כרמלית, ונחשב כמותו), הנה גם המקום בו נפתח גם צריך צורת הפתח. והוא הדין במבוי רחב ("העשוי כנדל") שנפתחים אליו מבואות משני צדדיו, צריך צורת הפתח בכל מבוי הנפתח למבוי הגדול.

אבל מבוי שאין החצרות פתוחים אליו כראוי [אלא נכנסים ממנו ישירות לבתים], אין צריך תיקון בעקמומית, שהרי הוא נחשב כחצר שממנו נכנסים לבתים, ולא כמבוי^{מ"ד}.

ח. מבוי שנפרץ בכניסתו פרצה של ד' טפחים, ורבים בוקעים שם, אזי יש להחמיר לעשות שם תיקון [כגון צורת הפתח], וה"ה בעיר המוקפת חומה שנפרץ בה פרצה של ד' טפחים, ורבים בוקעים שם^{מ"ה}.

ט. לאחר שנבנה העירוב ברשות הרבים, ונהפך כולו לחצר אחת, צריך לעשות בו עירוב, שהגם שמדאורייתא מותר לטלטל דהוי כולו רשות אחת, מכל מקום מדרבנן אסרו לטלטל בו מפני שכל בית הוא רשות מיוחדת, והחצר דומה קצת לרשות הרבים, ויבואו לטעות ברשות הרבים ממש^{מ"ו}. ואחד יכול ליתן פת בשביל כולם, אפילו שלא בפניהם, ולזכות להם על ידי אחר, דהיינו שהאחר יגביהנו בשביל שיזכו בו כולם בהגבהה זו^{מ"ז}. ואם מזכה לכל בני העיר – אין צריך להודיע להם^{מ"ח}.

י. בעיר שיש בה ב' חצרות של ישראל (או יותר), אזי צריך לשכור מכל חצר וחצר של נכרי, ואינו מועיל מה שישכרו משר העיר, אבל אם שר העיר יש לו רשות להשתמש בבתי בני העיר בעת מלחמה^{מ"ט} אזי מועיל, ואין צריך לשכור מכל גוי¹.

^{מ"ד} שו"ע אדה"ז ססד, ה-ו, ט.

^{מ"ה} שו"ע אדה"ז ססה, ב. ואם יש פירצה בחומה ואין רבים בוקעים בו – אין צריך תיקון.

^{מ"ו} שו"ע אדה"ז שסו, א.

^{מ"ז} שו"ע אדה"ז שסו, יב. ושאר פרטי דיני עירוב חצרות ראה בסימן זה, ובסימנים שלאחריו.

^{מ"ח} שו"ע אדה"ז שצב, ט.

^{מ"ט} בארצות הברית יש ביד ממשלת העיר הכח לקחת בתים מיד בני העיר עבור צרכי העיר, נגד רצונם, כל זמן שישלמו מחיר שהם חושבים לראוי [הנקרא eminent domain]. ובשעת מלחמה יש חוקים המרשים לממשלה לקחת רכוש התושבים נגד רצונם. ובנוגע שכירות הרחובות, הנה מאחר והרחובות הם באחריות העיר, וברצונם יסגרו רחוב וברצונם יפתחו, אזי לכאורה יש לשכור בנפרד מהאחראים על הרחובות [department of transportation].

¹ שו"ע אדה"ז שצא, ב.

סימן ד: הוראות כ"ק אדמו"ר

א. בנוגע עירוב בכלל: מצד אחד ישנה מצוה לחפש לעשות עירוב [ובכל מקום שאפשר לבנות עירוב על פי דין, לכתחילה, ולא ע"י קולות – יש לבנותו²¹], ומצד שני יש לעשות שיר, בכדי שלא תשתכח תורת עירוב מישראל. אשר לכן, על רבני המקום, היודעים תנאי המקום להחליט מהו טובת המקום, האם לעשות או לא²².

ב. במקום שכבר ישנו עירוב קיים, צריך השתדלות וכו' לוודאות שיהי' כדיון²³.

ג. בניית העירוב צריכה להיעשות בהשתתפות רב בקי בהלכות אלה ביחוד²⁴.

ד. אין כוונת בניית העירוב עבור אלה שרוצים לטלטל טליתם לבית הכנסת בשבת, אלא בכדי להציל את אלה שבין כה מטלטלים באיסור²⁵.

ד. את העירוב יש לבנות בסוד²⁶, וישר חילי' של המתעסקים בזכות הרבים הכי גדולה הזו של בניית עירובין [בניו יורק]²⁷, וזכות גדול ונפלא הוא. ולאחר בנייתו אין להדפיס ולא לפרסם באופנים אחרים שנגמר תיקון או בניית העירוב²⁸, ועל ידי זה יתבטלו כמה חששות. וכמה סיבות לכך שיש לבנות בסוד, ולא לפרסם על בנייתו:

(1) מאחר ויתרגלו לטלטל, אזי כאשר העירוב יפסל – לא יפסיקו לטלטל, כי התרגלו לכך. ולא תועיל שום הכרזה לכך²⁹.

(2) בעבר הי' קשר תמידי בין אנשי העיר לבין רבני העיר או הבית דין, ובמילא כאשר נפסל – יכלו להודיע בקלות, והאנשים היו מפסיקים לטלטל. אבל בזמן הזה, שבניית העירוב מתפרסם בהרחבה, הנה כאשר יפסל העירוב – לא ידעו על זה כולם, אלא רק אלו שהם בקשר תמידי עם הרב, או שבאו לבית הכנסת לשמוע ההכרזה, והשאר – ימשיכו לטלטל³⁰.

(3) אנשים רגילים לעבור דירה לעיתים קרובות, ואם יתרגלו לטלטל במקומם, אזי כאשר יבואו למקום חדש לא ישימו לב שאין עירוב, וימשיכו לטלטל³¹.

²⁰ מכתב באנגלית (חוה"מ פסח תשכ"ד) – Junior Code of Law ע' 206.

²¹ מכתב להרב גבריאל ציננער (אלול תשמ"ב) – צדי"ק למלך ח"ז ע' 226.

²² מכתב להרב פנחס וועבערמאן (גי' תמוז תשכ"ב) – אגרות קודש חכ"ב אג' ח'תנו.

²³ מכתב לרבני העיר מעלבארן (שלהי תשמ"ב) – צדי"ק למלך ח"ז ע' 226.

²⁴ מכתב להרב יוסף דוד מאשקאוויטש (שלהי תשי"ד) – לקוטי שיחות חכ"א ע' 384. וראה מ"ש בדברי מנחם (כשר) ח"ב, מדור תיקון עירובין במנהטן ע' טז, לבאר מכתב זה, שאין לפרסם בדפוס (גם לא בפרסומים של בתי כנסת), אלא רק להודיע בע"פ לאנשים המעוניינים.

²⁵ מכתב להרב יוסף דוד מאשקאוויטש (אדר"ח אדר תשי"ח) – אגרות קודש חט"ז אג' ו'פד.

²⁶ הוראות לאחד השלוחים – "התקשרות" גליון 665.

(4) כיון שהעיירות מחולקות לאיזורים שונים, לא ידעו התושבים עד היכן מותר לטלטל, ויבואו לטלטל במקום שאין בו עירוב¹².

(5) כאשר מתקינים את העירוב, אזי אפשר לוודאות שהמשגיח והממונה הם ברי סמכא, אבל במשך הזמן זה יכול ליפול בידי מי שאינו בר סמכא¹³.

סימן ה: העירוב בקראון הייטס

א. הקדמה

לאחרונה נבנה בקראון הייטס עירוב, ובנייתו גרמה סערה גדולה, הן משום שאומרים שכ"ק אדמו"ר התנגד לבניית עירוב בקראון הייטס, והן משום שנבנה נגד הוראות רבני השכונה. ובהמשך לזה, יצאו הודעות מאת רבנים שונים שאין עירוב, ושהמטלטל בעירוב הרי הוא מחלל שבת בפרהסיא במזיד (ר"ל), ויינו יין נסך, וכו'.

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר [לעיל ד, ב] אשר במקום שיש כבר עירוב – יש לעשות כל השתדלות שיהי' כראוי, הנה לאחר שנודע לי שמות הרבנים האחראים על בניית והכשר העירוב ועל בדיקתו כל שבוע, והם מורי הוראה מומחים, הנה ביום א' דפ' שלח, כ' סיון, הלכתי לראשונה לבדוק את העירוב החדש שנבנה מסביב לקראון הייטס. בדקתי את צורות הפתח, הקנים, צורת הרחובות, העצים, וכו', ומסקנתי היא שהעירוב אכן כשר לשיטת כמה פוסקים (אשר לאורם נבנו עירובין בעיירות גדולות אחרות ברחבי העולם, כולל במושבות אנ"ש), אלא שאינו לגמרי לפי שיטות רבותינו נשיאינו. ומכל מקום, ברור הדבר שמי שטלטל בעירוב זה שנבנה לשיטת פוסקים הנ"ל, ומסתמך על אלו שבנו ובדקו העירוב – אין הוא מחלל שבת ח"ו.

מאחר ויש לעשות כל השתדלות שיהיה כראוי, הנני מציע בזה אופן בו ניתן לתקן עירוב לפי שיטות רבותינו נשיאינו בשכונת קראון הייטס, ובוודאי שאלו האחראים על העירוב ידאגו לתקן העירוב שיהיה כשר לכתחילה גם לשיטות רבותינו נשיאינו.

ב. אופן תיקונו

(1) מאחר וברוקלין היא עיר מוקפת חומה מג' צדדים: בצד מערב וחלק מצד צפון ישנם קירות וגדרות לאורך רובא דרובא של הנהר [ואין לחשוש להפרצות, לעיל הע' מה], ובצד דרום כל הרחובות (חוץ מאחד) מסתיימים בקיר שמאחרי נמצא הים – לכן צריך שהרחובות בתוכו יהיו מפולשים משער לשער [לעיל א, ג]. ואפילו את"ל שברוקלין אינה מוקפת חומה, עדיין צריכים להיות מפולשים משער לשער (בין

ישר) לשיטת הצ"צ [לעיל הע' יג], ולא נגענו בענין ששים ריבוא וכו' (ראה להלן אות 10). והצעת העירוב דלקמן נכתב לפי המציאות שהעיר ברוקלין מוקפת חומה:

(2) שכונת קראון הייטס מסוכבת עם עומד מרובה על הפרוץ בשופי [לעיל ג, ד] מכל צד [לעיל הע' לן], שהרי בנוסף לכך שרוב הבתים והבנינים צמודים זה לזה, ופעמים שאף דבוקים זה לזה, הנה: בצד דרום [על רחוב קלארקסון מיוטיקה ועד אלבני, מאלבני ועד ניו יורק] ישנם בתי רפואה שיש להם גדר מאחוריהם למשך כחצי מהדרך; ובצד צפון ישנם פסי הרכבת ללונג איילנד [על רחוב אטלאנטיק, מבעדפארד ועד בופאלן] שהם גבוהים עשרה ורחבים יותר מארבע אמות, ותחתיהם ישנם חלקים שלמים שאין כניסה למכוניות; ובצד מערב ישנו פראספעקט פארק [על רחוב אושען עוועניו מפארקסייד עד אמפיר], ואחר כך ישנו באטאניקאל גארדענס [על רחוב וואשינגטון מאמפייר עד איסטערן פארקוויי], ובצד מזרח רובו בנינים [מאטלאנטיק עד איסטערן פארקוויי] ואחר כך ישנו ראטשעסטער פארק [מאיסטערן פארקוויי עד איסט ניו יארק]. והצד החמישי, שהוא המחבר בין סוף צד מזרח ותחילת צד דרום, אפשר לבנותו באופן שיהיה רובו בתים ובנינים. ולכן העירוב צריך להיות על גבולות אלה, שאז אפשר לעשות צורת הפתח אף ברחב יותר מעשר.

(3) בכל פינה בגבולות העירוב יש לעשות צורת הפתח באלכסון, כדין מבוי המתעקם באמצעו, שצריך שיהיה צורת הפתח באופן שנראה לשני הצדדים [לעיל ג, ז].

(4) רחוב איסטערן פארקוויי: אינו רשות הרבים כי אינו מפולש משער לשער, אבל מפולש הוא לרחוב פלעטבוש, שבהשקפה ראשונה נראה שהוא רשות הרבים כי הוא מפולש משער לשער, מתחיל בגשר מנהטן ומסתיים בגשר מארין פארקוויי. אבל זה אינו, כי פלעטבוש גופא מתעקם באופן חד בכ"כ מקומות לארכו (ואפילו את"ל שאין צריך מפולש בקו ישר, ודלא כהצ"צ [לעיל הע' יג] כאן הוא הרבה יותר מכך), וגם שני הגשרים בשני ראשיו יש להם צורת הפתח, גשר מנהטן נסגר כל יום למשך זמן מסויים בכיוון אחד, והגשר הדרומי יש לו מעין דלתות לשלם אגרה ובמילא פלעטבוש עוועניו אינו רשות הרבים דאורייתא, ואיסטערן פארקוויי המפולש לו, ג"כ אינו רשות הרבים. ואיסטערן פארקוויי גופא י"ל שנחשב מוקף מג' צדדים הן משום שמסתיים בקיר בית החיים עווערגרין והן משום שמתפתל בצורת ח. סערוויס ליין הדרומי מתחיל בקיר [וואשינגטון] ומסתיים בקיר [ראלף]. סערוויס ליין הצפוני מתחיל בקיר [על יד גרענד ארמי פלאזא]. ומכל מקום, לרווחא דמילתא, הנה יש לעשות על רחוב פלעטבוש דלתות הננעלות (אולי לעשות כהצעה^{נב} שיהיו

^{נב} וראה בקובץ "נועם" חלק כ"א ע' 48 ואילך, אופן עשיית דלתות שאפשר לנלול, העשויות מרצועות המתוחים על יתדות [ערב בלא שתי – ראה שו"ע אדה"ז שסב, י. והגם ש"א שאין זה מחיצה כ"כ טובה, מ"מ מאחר ויש כאן עומד מרובה על הפרוץ בשופי, לכן מועיל – כמבואר בשו"ע אדה"ז שם ס"יח] ויש ביניהם פחות מג' טפחים. והגם שאינו דלתות ממש,

דלת בתוך גליל המחובר לשני עמודים בשני צדי הרחוב, וסוגרים הרחובות מדי פעם [לעיל הע' מב] בגבולות העירוב: כשנוגע באיסטערן פארקוויי, כשנוגע באמפיר, וכשנוגע בפארקסייד או קלארקסאן, וזהו בנוסף לעשיית צורת הפתח באותם המקומות (כדי להוציא מספק רשות הרבים מדאורייתא [לעיל ג, ו והע' מ].

(5) בנוגע דזשעקי ראבינסאן, שהוא מפולש לסרטיא – גרענד סענטראל פארקוויי, הנה אינו ממשיך לרחובות קראון הייטס באופן ישיר, וגם הוא עצמו יש לו צורת הפתח בראשו ובסופו, ובמילא אינו רשות הרבים דאורייתא, וגם מלא בעיקולים שגורם שכל כולו מוקף חומה. ובוודאי שאינו מפולש משער לשער.

(6) הרחוב היחיד הנמצא בסמיכות מקום לקראון הייטס (אם כי, רחוק לגמרי מהעירוב) שיש מקום לחשוש לו הוא רחוב פענסילוועניא, המפולש בדרומו לסרטיא – בעלט פארקוויי, ובצפונו לדזשעקי ראבינסאן (שהוא מפולש לסרטיא – כנ"ל). ורחוב אטלאנטיק מפולש לרחוב פענסילוועניא. אבל גם זה אינו בעיה, כי יש גשר רכבות מעליו קודם שמגיע לשם, והוא רחב הרבה ומבטל תורת רשות הרבים מרחוב אטלאנטיק לכיוון קראון הייטס.

(7) רחוב קינגסטון, אי אפשר להחשיבו כפלטאיא, שהרי אין מוכרים עליו, אלא הוא מבוי שממנו נכנסים לחנויות שהם רשות היחיד [לעיל א, ד]. וגם, הוא מפולש משני ראשו לרחובות שאינם רשות הרבים, בראשו הדרומי [רחוב ווינת'ראפ] ובראשו הצפוני [רחוב פולטאן], וקרוב לראשו הצפוני יש לו צורת הפתח וכו' [כשמגיע לרחוב אטלנטיק].

(8) בנוגע הפארקים, הנה כל הפארקים בתוך קראון הייטס (חוץ מפרוספעקט פארק) הם פחות הרבה מבית סאתיים [לעיל ב, ה]. ופראספעקט פארק גופא, יש לומר שאינו נחשב "לא הוקף לדירה" לשיטת הצ"צ [לעיל הע' כט], כי משתמשים בו לכניסה ויציאה תמיד, ועוברים בו ריבוי אנשים ללכת לביתם.

(9) יש לשכור הרחובות וכו' מכל המשרדים האחראים על כך [לעיל הע' מט].

(10) ובמילא יוצא, שאין חשש כלל לעשות עירוב מהודר בקראון הייטס. וזאת מבלי לגעת בנקודה של ששים ריבוא, שכפי ביאור כ"ק אדמו"ר [ראה לעיל הע' יט], כך נפסקה הלכה בשו"ע אדה"ז. שהרי בקראון הייטס אין בשום רחוב בקראון הייטס ששים ריבוא כל יום, ואפילו איסטערן פארקוויי אינו מתקרב לסכום זה (אפילו אם נכלול את כל אלה שעוברים בסאבוויי, שאינו חלק מהחשבון, כי הוא רשות היחיד בפ"ע, עם כניסה נפרדת, ודלתות וכו').

מ"מ מועיל כי דלת כזו "חוסמת את העוברים" וכבר אינו "מסור לרבים בכל עת" [כמובא מהצמח צדק, לעיל הע' מב].

ג. תקנות

כ"ק אדמו"ר כותב במכתביו כמה חששות שיכולים להתהוות כאשר בונים עירוב, ובכדי להימנע מחששות הנ"ל יש לעשות את התנאים דלקמן:

(1) כל מי שמשמש בעירוב צריך לקבל על עצמו להשתמש בזה רק בעת צורך (ולא לטלטל בו סתם לצורכי נוחיות).

(2) כל מי שמשמש בעירוב צריך ללמוד עם בני ביתו הלכות איסור הוצאה, והלכות שאם נקרע העירוב מה יעשה עם מה שמטלטל.

(3) כל מי שמשמש בעירוב צריך להירשם למערכת התראה, שיודיעו לו ע"י הודעת טקסט לפלאפון מתי העירוב נפסל. וכן חייב לצלצל בכל ערב שבת למספר טלפון מיוחד ("האטליין") שבו ייאמר אם העירוב כשר או לא.

(4) על בוני העירוב להקים קרן עבור בדיקת ותיקון העירוב, ובו יהיה מספיק ממון לשלם עבור בדיקת העירוב כל שבוע, ועבור הרב המכשיר. וכן שיהיה בו ממון נוסף למשמרת בכדי לתקן העירוב כאשר יצטרך תיקון. ועל משתמשי העירוב מוטל לתרום ממון לקרן זו.

(5) על בוני העירוב להתקין על הרחובות המרכזיים (קינגסטון, אלבני, טרוי, ברוקלין, ניו יורק) בכל כמה רחובות, מעין לוח חשמלי עם אותיות גדולות ובהירות, שאם העירוב יפסל בחול אזי יהיה כתוב שם שהעירוב נפסל וידעו להפסיק לטלטל. וכן למנות אחראי, שאם יפסל בשבת, אזי הוא ילך לכל הבתי כנסיות בשכונה להודיע להם שיש להכריז על פסילת העירוב.

(6) העירוב צריך להיות תחת הכשר תמידי של רב מורה הוראה, וגם בודקי העירוב צריכים להיות תחת אחריותו. ועליו לבדוק את העירוב פעמיים בשנה, וכן לבחון את בודקי העירוב בכדי לוודאות שלא שכחו ההלכות.

(7) בשביל למנוע מצב שהעירוב יקרע בשבת ויפסל וכו', יש לבנות עירוב רזרווי במקומות שבהם יש חשש שיפסל, וכך אם יקרע בשבת, עדיין יהיה העירוב כשר.

(8) גבולות העירוב צריכים להיות מסומנים עם שלטים ברורים בהם כתוב "עד כאן העירוב", בכדי למנוע שאנשים יטלטלו בטעות מעבר לעירוב.